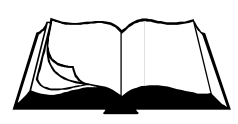


מִיָּהּ הַיּוֹם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')



גליון 396 שאלות הברייתות בימי מגיפת הקורונה (ה) ושאלות הברייתות סיון תש"פ

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

בשבת, האם צריכים לומר את הפסוק "ואני תפילתי", או שמא יש לאומרו רק כשהוא סמוך לקריאת התורה?
תשובה: את הפסוק "ואני תפילתי" אומרים אפילו כשמתפלל ביחיד או בציבור בלי ספר תורה, אלא שאם יש קריאת התורה אומרים "ואני תפילתי" רק לאחר חצי קדיש כיון שיש עוד חצי קדיש סמוך לשמו"ע, אבל כשאין ספר תורה יש לומר את הפסוק "ואני תפילתי" מיד לאחר "ובא לציון" לפני החצי קדיש כדי לא להפסיק בין חצי קדיש לשמו"ע (משנ"ב סי' רצ"ב ס"ק ד').

לפרוס ניילון בשבת מעל ספר תורה

שאלה: אלו שקוראים בתורה בחצר משום מצב הקורונה, האם מותר לארבעה אנשים לפרוס ניילון בשבת מעל ספר התורה, כדי שלא ירטב ויפסל, או שיש בזה משום עשיית אוהל?
תשובה: אסור לעשות אוהל בשבת ויו"ט אפילו הוא ארעי, ואפילו גג, אם עושהו לשם הגנה בפני הגשם או הגשם (שו"ע סי' שט"ו סי"א, משנ"ב ס"ק ב'), וכל זה אם עומד לבד על עמודים, או סמך על קיר וכדומה, אבל מותר להחזיק בידיו בגד, טלית, לוח עץ או ניילון על מנת להגן על עצמו, כיון שאוהל המוחזק בידי אדם אינו אוהל ("חזון איש" או"ח סי' נ"ב ס"ק ב', והוכיח כן מגמרא שבת מ"ג, וכו"כ בספר "תהלה לדוד" סי' שט"ו ס"ק ט', ועי' "אבני נזר" סי' רצ"ב).
 ובה מיושב מנהג העולם לפרוס טלית בשעת קריאת יח'תן בראשית' בשמחת תורה ולא חששו משום עשיית גג ("חזון איש" שם ס"ק ט'), וי"א שבשמחת תורה בלאו הכי מותר משום שאין עשיית הגג להגן כלל אלא רק משום כבוד החתן, ואין עליו שם אוהל (שו"ת "נודע ביהודה" מה"ת או"ח תשי"ל').

תפילה במנין או "תמימות"

שאלה: יש מקומות בחו"ל שבגלל המצב מתפללים תפילת ערבית של ליל שבעות במנין רק בזמן פלג המנחה, האם עדיף להתפלל עמהם בשעה מוקדמת או עדיף להקפיד להתפלל בלילה משום "תמימות" (עי' משנ"ב סי' תצ"ד ס"ק א'), אפילו שיהיה ביחידות?
תשובה: עדיף להקפיד על "תמימות", ולהתפלל ביחידות (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

עמידה בשעת קריאת עשרת הדברות

שאלה: בגלל המצב יש אנשים המתפללים ביחידות וגם קוראים פ' יתרו ועשרת הדברות מתוך חומש, האם עליהם לעמוד בזמן שקוראים עשרת הדברות, שהוא כעין קבלת התורה, או לא?
תשובה: בציבור נוהגים לעמוד בשעת קריאת עשרת הדברות ("שערי אפרים" שער ז' סל"ז, ו"סידור יעב"ץ"), אבל מי שקורא ביחידות אינו צריך לעמוד (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

סנדק גוי

שאלה: בגלל המצב עושים ברית רק עם שלושה אנשים, המוהל, האמא שהיא יהודיה, ואבי הבן שהוא גוי, והמוהל אמר שקשה לו להיות גם מוהל וגם סנדק, האם אבי הבן שהוא גוי יכול להיות סנדק?
תשובה: יניחו את הילד על גבי שולחן ושם יעשו את הברית (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

דחיית ברית ביום אחד עבור חברו

שאלה: ראובן הזמין מוהל שיגיע במטוס פרטי כדי למול את בנו ביום שני שהוא יום שמיני ללידתו, והיות שאין טיסות בגלל המצב, שמעון ביקש ממנו לדחות את הברית ליום שלישי כדי שהמוהל ימול גם את בנו שזה היום השמיני ללידתו (שמעון לא יכול להקדים את הברית שהוא בתוך הזמן, אבל אולי ראובן יכול לאחר את הברית ביום אחד)?
תשובה: היות שראובן חייב למול את בנו ביום שני אין לדחות מצוותו בגלל אחרים (הגר"ח קניבסקי שליט"א, ועי' משנ"ב סי' תרע"א ס"ק ו').

מטפלת שלא רוצה לעבוד

שאלה: לאחר שהמצב מתחיל להירגע, יש משפחות שרוצות

לעי"נ
 מרן רבינו שמריהו יוסף נסים קרליץ זצוקללה"ה
 נלב"ע כ"ג בתשרי תש"פ
 לעי"נ
 נשמה טהורה הנערה רחל ע"ה
 בת יבדלחט"א הרב יהודה אריה הלוי דינר
 נלב"ע כ"ה מרחשון תש"פ

המקור לבישת 'מסכה' בעת מגיפה

כשנגש אחד המקורבים לרבינו חיים קניבסקי שליט"א כשהיה לבוש במסכה, שאלו רבינו למה הוא לובש זאת, וענה שעכשיו יש 'חוקי' ללבוש מסכה בגלל המגיפה. אמר רבינו שליט"א: אין זה חידוש שלהם, ה"חפץ חיים" זצ"ל כבר כתב כך ב"אורח חיים".
 חיפשו במשנ"ב הלי חולה בשבת (סי' שכ"ח) ולא מצאו, חיפשו בהלי תענית בימים שגוזרים תענית משום דבר ועוד (סי' תקע"ו) ולא מצאו. חזרו ושאלו את הגר"ח שליט"א היכן זה כתוב ב"חפץ חיים".
 מיד פתח "משנה ברורה" בהלכות תשעה באב (סי' תקנ"ד סעיף ו'), "ביאור הלכה" ד"ה במקום) שכתב שמי שירצה להתענות במקום שאין המחלה בזעם, ח"ו, כשיצא ישא סביב לחוטמו ופיו חתיכה קאמפער ומעט עשב מיאטס.

בעל ברית במנין מרפסות

שאלה: בגלל המצב יש מקומות שעדיין מתפללים במנין במרפסות, ואחד מהמתפללים הוא בעל ברית או סנדק, האם גם שאר המתפללים לא אומרים תחנון?
תשובה: כל מי שמתפלל במנין של בעלי ברית לא אומר תחנון (עי' משנ"ב סי' קל"א ס"ק כ"ב, ושע"צ ס"ק כ"א) וכיון שלענין צירוף נחשבים כל המתפללים במרפסות למנין אחד, גם לענין אמירת תחנון כולם לא אומרים תחנון (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

תחנון בירושלים בלי ספר תורה

שאלה: המתפללים בירושלים בחצרות בגלל המצב ואין להם ספר תורה, האם יש לומר תחנון בלי נפילה, וכמש"כ הרמ"א (סי' קל"א סעיף ב')?
תשובה: הטעם שאין נופלים אפיים בלי ספר תורה הוא משום שכתוב בפסוק: "ויפול על פניו לפני ד"י" (משנ"ב ס"ק י"א), והיות שכל ירושלים נקראת "לפני ד"י", נוהגים שם ליפול אפילו בלי ספר תורה (ספר "ארץ ישראל" פרק א' סעיף ט' להגר"מ טיקוצניסקי זצ"ל), ולכן אפילו אדם זר שמגיע לירושלים ינהג כך, ואין זה נחשב שינוי מנהג (שו"ת "אגרות משה" יו"ד ח"ג תשי"קכ"ט), והמנהג היום בכל ירושלים אפילו שלא בתוך החומות ליפול, אבל המדקדקים נוהגים מחוץ לחומות לומר תחנון בלי נפילה (הגרש"י אוערבך זצ"ל מובא במשנ"ב מהדורת "דרשו" ב"ביאורים ומוספים" שם).

תפילה בבית כנסת או בחצר

שאלה: האם ראוי לחזור ולהתפלל בבית הכנסת גם אם עי"ז יהיו כמה זקנים שיתפללו בלי מנין כי אינם יכולים עדיין לחזור, או עדיף להתפלל בחצר יחד אתם?
תשובה: עדיף להמשיך ולהתפלל בחצר כדי לאפשר לזקנים שגם הם יתפללו במנין (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

ברכת "שהחיינו" בכניסה מחדש לבית הכנסת

שאלה: בימים אלו עומדים לחזור ולהתפלל בבית הכנסת לאחר הפסקה של יותר מחודשיים בגלל הקורונה, ויש שמחה גדולה מאוד, האם יש לברך ברכת "שהחיינו" בשעת התפילה הראשונה בבית הכנסת?
תשובה: לא שמענו שמברכים על מצב כזה (הגר"ח קניבסקי שליט"א), ובכל זאת מי שמרגיש שמחה גדולה יכול לברך שם על פרי חדש ולכוון גם על הכניסה המחודשת לבית הכנסת.

אמירת "ואני תפילתי" כשאינו קריאת התורה

שאלה: המתפללים בחצר בימים אלו ואין להם ספר תורה במנחה

נא לשמור על קדושת התליון

הליכה אין זו אלא סתירה כלאחר יד ("חוט שני" חייב פי' ליו סוס"ק ט"ו).

חימומו הרבה לחם בטוסטר חלבי

שאלה: חימומו הרבה לחם בטוסטר שיש לו דין חלבי, האם מותר לאכול את הלחם, או שמא היות שמבואר בשו"ע (יו"ד סי' צ"ז) שאם עושים הרבה לחם בשרי או חלבי אסור לאוכלו כלל משום גזירה, גם לחמים אלו אסור לאוכלם?

תשובה: מה שאסרו חז"ל לעשות לחם חלבי או בשרי, היינו כשלוש בצק עם חלב או בשר ואופה אותם, ואפילו בדיעבד אסור לאכול, אבל אם אפו לחם פרווה ורק אח"כ מרחו או הדביקו עליו בשר או חלב, אין זו גזירת חז"ל ולא נאסר, ולכן גם כאן מאחר שהיו אפויים ורק חימומו אותם לא נאסרו, וגם כאן מאחר שהיו אפויים ורק חימומו אותם לא נאסרו, ויש לו לסמן בצורה ברורה על השקית שזה לחם חלבי.

חיוב טבילה של רשת למנגל, רשת למים, ופותרן שימורים

שאלה: האם יש לטבול במקוה את רשת המנגל שמניחים עליה את הבשר, וכן הרשת שמכניסים לקומקום מים כדי שאבן הסיד תדבק עליה, וכמו כן פותרן של קופסת שימורים?

תשובה:

- א. רשת המנגל שצולים עליה את הבשר, היות שהבשר נוגע בו יש חיוב טבילה בברכה.
- ב. רשת שמכניסים לקומקום המים, היות שאינו עושה שום תיקון במים רק תיקון לצורך הכלי עצמו, שהאבן תדבק ברשת ולא בקומקום, אינה צריכה טבילה (ספר "טבילת כלים" לידידי הגר"צ כהן זצ"ל).
- ג. פותרן של קופסאות שימורים אינו צריך טבילה הגם שנוגע באוכל (אם הקופסה מלאה), כיון שהוא משמש את הכלי ולא לצורך האוכל כלל.

שם הויה הכתובה על כוס

שאלה: קיבל במתנה כוס שמודפס עליה פסוק עם שם הויה, האם מותר להשתמש בה?

תשובה: יש סוברים שכל הכוס נעשית קודש ואסור להשתמש בה, אבל הרבה חולקים שיעקר האיסור הוא משום ביזיון השם. ולכן יש לכרוך על מקום כתיבת השם גימטריה של זהב או של משי וכד', ואז יהיה מותר לשתות ממנה ("פתחי תשובה" יו"ד סי' רע"ו ס"ק כ"ה בשם שו"ת "פנים מאירות").

קובע מזוזה לחברו שלא מדעתו

שאלה: הקובע מזוזה בבית חברו שלא מדעתו, האם יכול לברך עליה ברכת המצוות?

יסוד השאלה הוא, שבכל מקום שממנה שליח לעשות מצוה, בודאי השליח מברך כיון שהוא עושה את פעולת המצוה, וקיום המצוה מתייחס למשלח, משא"כ בזה הרי לא עשהו שליח כלל, אי"כ שמא אין לו שליחות כלל, ולא יכול לברך.

תשובה: כיון שמזוכה את חברו במזוזה נחא לבעה"ב מה שמרוויח מחיר המזוזה אף שמפסיד הקביעות, וכיון שניחא ליה הרי"ז כשלוחו, וכעין שמצינו בתורם משלו על חברו שנפסק בשו"ע (יו"ד סי' של"א) שאין צריך דעתו משום מסתמא נחא ליה, והרי"ז כשלוחו (שו"ת "הר צבי" או"ח סי' י"ג, וספר "דעת קדושים" יו"ד סי' רפ"ט ס"ק ה', והגר"ח קניבסקי שליט"א בספר "נחל איתן" סי' י"ב סעיף ה' אות א').

טובל כלי שלא מדעת חברו

וכעין זה המטביל כלי של אחר בלא ידיעתו עלתה לו הטבילה, ואם יודע שבעל הכלי מרוצה יכול אף לברך (ספר "טבילת כלים" פרק ח' סעיף ד'), ויש בזה חידוש אף שאינו מהני לבעלים בממון בכל זאת יש נחא ליה.

ובהערות (שם) מביא בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א ראייה שיכול לברך ממש"כ ה"ביאור הלכה" (סי' תקכ"ז ד"ה מצוה על כל גדול), דאף אם כבר עשה עירוב תבשילין לעצמו יכול לערב לחברו מדין זכין לאדם שלא בפניו, ומסתפק שם אם יכול לברך, דאולי חברו לא צריך את העירוב והווה ברכה לבטלה, אבל אם בודאי יצטרך לעירוב יכול לברך, ע"י שם.

אחריות בנזקי שכנים

שאלה: ראובן הגר בקומה השלישית נתן רשות לשמעון מהקומה הראשונה לצאת ולבנות מרפסת. לאחר הבניה התברר שיש צינור השייד לראובן המטפסף על המרפסת ומפריע לשמעון (לפני הבניה היה מטפסף על העשבים שבחצר ולא הפריע לאף שכן), עלות הזזתו גבוהה מאוד, מי אמור לשלם עבור כך?

תשובה: מסתבר שכאשר ראובן נתן רשות לשמעון לבנות ולהוציא מרפסת, היה על דעת שלא מפריעו, אבל עכשיו היות שבגלל הבניה צריך לעשות תיקון בצינור על דעת כן לא היה ראובן מסכים, ולכן שמעון צריך לשלם עבור התיקון.

לשלוח את הילדים למטפלת, אך המטפלת טוענת שלא שווה לה לעבוד עבור מספר מועט של ילדים מכיון שרוב המשפחות עדיין לא שלחו את הילדים, האם צריך להמשיך לשלם לה (בערך חצי מהשכר), כפי שפסקו הרבנים על זמן המגיפה?

תשובה: אם הורי הילד רוצים מצדם לשלוח את הילד, והסיבה שהם לא שולחים היא בגלל שלמטפלת לא שווה לעבוד, ככה"ג לא חייבים להמשיך ולשלם.

שאלות המצויות

החלפת חוטי ציצית

שאלה: הלוש ציצית כשרה ומחליף את החוטים למהודרים יותר, האם צריך לברך פעם שניה?

תשובה:

- א. אם פושט טלית או טלית קטן ומחליף, או שנפסלה הציצית ומחליפם, צריך לברך שוב (משנ"ב סי' י"ט ס"ק ג').
- ב. אם הציצית לא היתה פסולה אלא רוצה להחליף החוטים למהודרים יותר, יש להסתפק אם לברך עליו, הגם שפשטו ע"מ ללבוש, היות שנפסלה בינתיים ("ביאור הלכה" סי' כ"ה סעיף י"ב ד"ה מהדק, "אשל אברהם בוטשאש" מה"ת סו"ס י').

לכרוך הציצית עם כמה חוטים

שאלה: החושש שאם יכרוך את כל הכריכות עם ה'שמש' יתקצר משאר החוטים, מה עליו לעשות?

תשובה: אם חושש שאין לו חוט אחד ארוך לכרוך כל הכריכות, יכול לכרוך קצת הכריכות בחוט אחד, וקצת כריכות מחוט אחר, וכמו שמצינו בזמן שהיה תכלת, שעשו קצת כריכות מהתכלת וקצת מהלבן (משנ"ב סי' י"א ס"ק כ"ב), ובכל זאת לכתחילה עדיף לכרוך את כל החוטים עם חוט הישמש' בלבד ("ספר חסידים החדש" סי' תרמ"ג).

חלוק מגבת

שאלה: מי שמגב את עצמו בחלוק מגבת, האם יש בזה חשש משום 'קשה לשכחה', שמגב בבגדיו (כמבואר במשנ"ב סי' קנ"ח ס"ק מ"ה)?

תשובה: כיון שזה מיועד לניגוב מותר להשתמש בו לכתחילה (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

בירך "על פירותיה" על פרי מחו"ל

שאלה: אכל פירות משבעת המינים שהגיעו מחו"ל וסיים את הברכה "על הארץ ועל פירותיה", במקום "על הפירות", מה הדין?

תשובה: לכתחילה יש לברך "על הפירות" אבל בדיעבד אפילו אם אמר "על פירותיה" על פירות מחו"ל, יצא (ע"י משנ"ב סי' ר"ח ס"ק נ"ד בשם ה"אליה רבה", וספר "פסקי תשובות" שם ס"ק ט"ו).

תפילת השל"ה בשבת

שאלה: השנה (תש"פ) שחל ערב ראש חודש סיון בשבת, האם מותר לומר תפילת השל"ה בשבת?

תשובה: כיון שכולה רוחניות, אפשר לכתחילה לאומרה בשבת (הגר"ח קניבסקי שליט"א), גם לפני כאחת עשרה שנים חל ערב ר"ח סיון בשבת והורה הגר"ש אלישיב זצ"ל לאלו שהיו ליד הקבר השל"ה שיכולים להתפלל את התפילה עם כל השמות.

מחיקת אותיות שעל כף ידו בשבת, או שם קודש בימי החול

שאלה: אם יש אותיות הכתובות על ידו בשבת ואסור למוחקם, וכן אם יש שם קודש כתוב על ידו ביום חול שלא יכול למוחקו, האם הכתב חוצץ לנטילת ידים, ואיך יטול ידיו באופן שלא ימוחק את הכתוב?

תשובה:

- א. אם הם על מיעוט ידו, ואינו מקפיד, אינו חוצץ ויזהר ליטול מרביעית ולא לנגב, כי הניגוב גורם למחיקה, או שינגב בנחת ולא בשפשוף המגבת על גבי הכתוב.
- ב. ואם הם על רוב אצבעותיו או על מיעוט אך מקפיד על זה, יכרוך ידיו במפה (ע"י שו"ע סי' קס"ג סעיף א').
- ג. אם האותיות כתובות על חלק ידו למעלה מהאצבעות, יכול ליטול ידיו עד סוף אצבעותיו, ולסמוך על הפוסקים (שו"ע סי' קס"א סעיף ב') שסוברים שדי בזה (שו"ת "שבט הלוי" ח"א תשי"ד ס"ק ב', וספר "פסקי תשובות" סי' קס"א ס"ק ז').

הסרת גומי מעל קליעת שערות

שאלה: האם מותר בשבת להוריד את הגומי מעל הצמה (קליעת שערות) היות שזה מפריע, ועי"ז אולי הצמה תיסתר ותיפתח?

תשובה: איתא בשו"ע (או"ח סי' ש"ג סעיף כ"ו) שאסור לקלוע שערות בשבת ולא להתיר את קליעתה, ע"י שם. והטעם שדומה לבונה וסותר (משנ"ב סי' פ"ג).

ולפי"ל להוריד את הגומי ולסותר ולפתוח את הצמה אסור, אבל אם רק מורידים את הגומי המחזיק את קליעת השיער, אם היא לא תיפתח מיד אין זה נחשב סתירה, ומותר, ומה שנסתרת אח"כ מעצמה ע"י